

Pierwsze stwierdzenie lęgu zarośłówki *Acrocephalus dumetorum* w Polsce

Dnia 30.05.2011 roku, ok. godz. 23, podczas prowadzenia liczeń derkacza *Crex crex* w okolicy wsi Dąbrówki, gm. Wasilków woj. podlaskie, stwierdzono śpiewającego samca zarośłówki *Acrocephalus dumetorum*. Po około godzinie usłyszano drugiego śpiewającego samca w odległości ok. 750 m od poprzedniego. Wykonano dokumentacyjne nagrania śpiewu obydwu osobników. Ptaki śpiewały w kępach krzewów, głównie wierzbowych, położonych blisko wilgotnych zagłębień terenu pośród rozległych nieużytków, w odległości 500 i 600 m od rzeki Supraśl. Miejsca te ponownie odwiedzono 3.06.2011 ok. godziny 23. Pierwszy z wcześniej stwierdzonych ptaków już nie śpiewał, natomiast drugi śpiewał intensywnie. Lokalizację, w której stwierdzono ptaka odwiedziono w godzinach popołudniowych dnia 13.06.2011. W odległości ok. 30 m od miejsca, gdzie w nocy słyszano śpiew zarośłówki stwierdzono przynajmniej jednego ptaka wykazującego cechy tego gatunku. Obserwacja była utrudniona z uwagi na fakt, że w okolicy krzewów przebywały również dwa samce łożówki *A. palustris*. W celu potwierdzenia przynależności gatunkowej odtworzono krótki fragment śpiewu zarośłówki. W reakcji na głos, obserwowany osobnik zaczął nerwowo się przemieszczać i odpowiadać, co upewniło nas, co do jego poprawnego oznaczenia. Ponadto, pojawił się także drugi osobnik tego gatunku. Ptaki regularnie odwiedzały kępę pokrzywy zwyczajnej *Urtica dioica* położoną ok. 20 m od skraju zwartych zakrzaczeń. Kolejną, wieczorną kontrolę w tym miejscu wykonano 23.06.2011. Pomimo poszukiwań nie dokonano pewnego stwierdzenia zarośłówki, chociaż we wspomnianej kępie pokrzywy obserwowano skrycie zachowującego się ptaka z rodzaju *Acrocephalus*, którego nie udało się oznaczyć. Następną wizytę przeprowadzono w godzinach popołudniowych dopiero 16.07.2011. Na skraju zakrzaczeń rozstawiono sieć ornitologiczną, w którą po chwili wpadło kilka ptaków. Jednym z nich była dorosła samica zarośłówki z plamą lęgową. Po szybkim wykonaniu pomiarów biometrycznych i dokumentacyjnych zdjęć ptaka wypuszczono. W międzyczasie z położonej obok kępy pokrzywy dochodził nieznan nam głos kontaktowy. Po krótkim oczekiwaniu dostrzeżono w tym miejscu przynajmniej dwa podloty oraz ptaka dorosłego, który je karmił. Z uwagi na pogarszające się warunki oświetleniowe i skryte zachowanie się ptaków, próby ich oznaczenia lub sfotografowania nie przyniosły oczekiwanych rezultatów. Po kilku minutach jednego z podlotów, który okazał się być zarośłóvką, schwytano w rozstawioną obok sieć.

Stwierdzenie uzyskało akceptację Komisji Faunistycznej.

Schwytany ptak dorosły wielkością i pokrojem nie odbiegał wyraźnie od łożówki czy trzcinniczka *A. scirpaceus*. Sprawił jednak wrażenie bardziej długodziobego. Upierzenie było mocno wytarte i zniszczone. Wierzch ciała w kolorze brunatnoszarym, miejscami z odcieniem ciemnej zieleni. Wierzch głowy i pokrywy uszne tej samej barwy. Wyraźna brew kończyła się tuż za okiem, a w miejscu kantarka tworzyła większą plamę sięgającą do dzioba. Spód ciała, od gardła do pokryw podogonowych koloru białego z brązowym nalotem na bokach piersi. Oko brązowe. Ptak posiadał dobrze rozwiniętą plamę lęgową. Kształt kloaki sugeruje, iż była to samica. Pomiar biometryczny: długość skrzydła – 61 mm, wcięcie na drugiej LI – 11,5 mm, 1 LII do szczytu skrzydła – 14 mm, 2 LI na wysokości 6/7 LI. Formuła skrzydła (lotki wytarte): 3,4 (szczyt) 2/4/05/6/7.

Upierzenie ptaka młodego było zdecydowanie ciemniejsze niż dorosłego. Wierzch ciała ciemnobrązowy, przez co kojarzył się nam bardziej z brzęczką *Locustella luscionides* niż z krajowymi gatunkami z rodzaju *Acrocephalus*. Spód ciała biały z brązowym nalotem na bokach. Lotki i sterówki nie były kompletnie wyrośnięte, a na dulkach widoczne były pochwki. Także część piór okrywowych, szczególnie głowy, było w trakcie wzrostu. Oko ciemniejsze niż u ptaka dorosłego, tęczówka była tylko nieznacznie jaśniejsza od źrenicy. Pomiar biometryczny: długość skrzydła – 59 mm, wcięcie na drugiej LI – 11 mm, 2 LI na wysokości 7 LI, 1 LII do szczytu skrzydła – 13 mm. Formuła skrzydła: 4,5 (szczyt) 01/2/5/05/7.

Biotop lęgowy zaroślowki stanowił fragment zakrzaczenia wierzbowego o powierzchni ok. 0,5 ha, z domieszką trzmieliny zwyczajnej *Euonymus europaeus* oraz pojedynczymi, kilkumetrowymi drzewami – olszą czarną *Alnus glutinosa* i śliwą *Prunus* sp. Miejsce to otoczone było przez nieużytki porośnięte różnymi gatunkami traw, krzewów i roślinności zielnej, m.in. bylicą *Artemisia* sp., barszczem *Heracleum* sp., maliną właściwą *Rubus idaeus* oraz pokrzywą.

Lęgowiska zaroślowki obejmują środkową część Euroazji, na wschód sięgając do środkowej Leny, na północy osiągają południowy skraj tundry, a na południu step (del Hoyo et al. 2006). Zachodnia granica zasięgu tego gatunku obecnie przebiega mniej więcej na wysokości wschodniej granicy Polski. Zaroślowka regularnie gniazduje już na Litwie – 200–300 par i Białorusi – 1000–2000 par, a niewielkie populacje występują także w Szwecji i na Ukrainie (Birdlife international 2004). Lęgi mieszane z łożówką stwierdzono także poza zwartym arealem występowania, np. w Holandii (van Loon & Keijl 2001). W ostatnim stuleciu zaro-

Fot. 1. Podlot zaroślowki *Acrocephalus dumetorum*, Dąbrówki, lipiec 2011 (fot. G. Grygoruk) – *Fledgling of Blyth's Reed Warbler, Dąbrówki, July 2011*

ślówka wyraźnie rozszerzyła swój zasięg w kierunku zachodnim, a wzrost liczebności był szczególnie widoczny i udokumentowany w krajach nadbałtyckich i Finlandii (Eriksson 1969, Turyn 1971, Koskimies & Prednieks 1997, BirdLife International 2004). Pierwsze stwierdzenie zaroślówki w Polsce miało miejsce w roku 1967 (Gotzman 1971). W latach 1980-2009 odnotowywano ją niemal corocznie (z wyjątkiem lat 1993, 1994 i 2001), przy czym większość stwierdzeń dotyczyła północno-wschodniej części kraju, a ich liczba wykazywała wyraźny trend wzrostowy w czasie (Neubauer et al. 2009). W roku 2010 dokonano już 15 stwierdzeń zaroślówki w Polsce (Komisja Faunistyczna 2010, 2011), a w 2011 roku ok. 25 (źródło: www.clanga.com, część stwierdzeń nie posiada jeszcze akceptacji Komisji Faunistycznej). Ponownie, najwięcej ptaków odnotowano na Podlasiu i Pomorzu, co może być spotęgowane wzmożoną aktywnością obserwatorów w tych regionach ukierunkowaną na poszukiwania tego gatunku.

Zaroślówka w okolicach Wasilkowa jest stwierdzana corocznie od 4 lat (Komisja Faunistyczna 2008, 2009, 2010, dane własne). W okresie tym (2008–2011), w promieniu 5 km od miejsca lęgu opisanego w niniejszej notatce, odnotowano łącznie 10 śpiewających samców. Jednak już w roku 2006, w odдалonych o 9 km Jurowcach, widziano parę ptaków noszącą materiał na gniazdo, niestety, schwytanie jednego z osobników na początku okresu lęgowego doprowadziło do opuszczenia przez nie tego miejsca (Komisja Faunistyczna 2007). Obserwacja ta wskazuje, iż zaroślówka mogła gniazdować tu już wcześniej, a brak stwierdzeń wynikał prawdopodobnie z małej aktywności obserwatorów w odpowiednim okresie. Dla przykładu, tylko w roku 2011, podczas inwentaryzacji Obszaru Specjalnej Ochrony Puszcza Knyszyńska, w którego granice wchodzi miejsce, gdzie dokonano powyższego stwierdzenia lęgu, odnotowano łącznie 8 samców zaroślówki (P. Białyomyzy, P. Świętochowski, M. Wereszczuk, T. Tumiel – dane niepubl.). Przypadek gniazdowania i regularne obserwacje zaroślówek na wschodnim Podlasiu mogą świadczyć o stałym zasiedleniu tego obszaru. Jeżeli ekspansja tego gatunku będzie postępować, w najbliższych latach należy spodziewać się coraz liczniejszych pojawów oraz doniesień o lęgach zaroślówki nie tylko z północnej Polski, lecz także z innych rejonów kraju.

Summary: First breeding of the Blyth's Reed Warbler *Acrocephalus dumetorum* in Poland. In 2011, near Dąbrówki village (Podlasie region, NE Poland) the first breeding of Blyth's Reed Warbler in Poland was recorded. A singing male was detected on 30th May, observed again on 3rd June, while on 13th June a pair was found. On 16th July, an adult with breeding patch, and a newly fledged juvenile were trapped in the mist-net, another adult and next juvenile were also observed. Blyth's Reed Warbler bred in a willow bushes, surrounded by abandoned land with rich vegetation.

Literatura

- BirdLife International. 2004. Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. Cambridge, UK: BirdLife International. BirdLife Conservation Series No. 12.
- Eriksson K. 1969. On occurrence and ecology of Blyth's Reed Warbler (*Acrocephalus dumetorum*) and Marsh Warbler (*A. palustris*) in Finland. *Ornis Fenn.* 46: 157–170.
- Gotzman J. 1971. Obserwacja trzciniaaka ogrodowego (*Acrocephalus dumetorum*) pod Warszawą. *Not. Orn.* 12: 31–33.
- del Hoyo J., Elliott A., Christie D. (eds). 2006. Handbook of the Birds of the World. 11. Lynx Edicions, Barcelona.
- Komisja Faunistyczna 2008. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2007. *Not. Orn.* 49: 81–115.
- Komisja Faunistyczna 2009. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2008. *Not. Orn.* 50: 111–142.

- Komisja Faunistyczna 2010. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2009. *Ornis Pol.* 51: 117–148.
- Komisja Faunistyczna 2011. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2010. *Ornis Pol.* 52: 117–149.
- Koskimies P., Prednieks J. 1997. *Acrocephalus dumetorum* Blyth's Reed Warbler. W: Hagemeyer E.J.M., Blair M.J. (eds). *The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance*, s. 576. T&AD Poyser, London.
- van Loon A.J., Keijl G.O. 2001. Blyth's Reed Warbler at Nieuwegein in June–July 1998. *Dutch Birding* 23: 83–85.
- Neubauer G., Sikora A., Stawarczyk T. 2009. Występowanie, elementy ekologii i metody wykrywania zaroślowki *Acrocephalus dumetorum* w Polsce. *Not. Orn.* 50: 251–267.
- Turyn E. 1971. O rozprzestrzenianiu się trzciniaka ogrodowego (*Acrocephalus dumetorum*). *Not. Orn.* 12: 12–18.

Tomasz Tumiel

Towarowa 2A/48, 15-007 Białystok
tomtum@op.pl

Grzegorz Grygoruk

Porzeczkowa 17/82, 15-815 Białystok
szofer256@wp.pl